

A PROSECI FLEISCHMANN

— Találkozás Thomas Mann-nal —

Irta BÉKESSY IMRE

I.

Szeretnék ódát írni a jóságos, emberszerető, művelt és megértő polgárról, aki polgárjogot szerzett a hontalan Thomas Mannnak. Nem hazát szerzett neki, mert hazája Thomas Mannnak csak egy van és csak egy lesz: Németország. A leggonoszabb és legostobább ellenség sem meri feltételezni Thomas Mannról, hogy az *ubi bene ibi patria* elvét vallja, amióta csehszlovák állampolgár lett. Ezt az elvet egy ideál nélküli brutális materializmus találta ki — vajjon ki merné Thomas Mannt ideál-nélkülinek és materialistának nevezni? Egy államjogi rendelkezés — a német állampolgárság megvonása — és egy másik államjogi figyelemesség — a csehszlovák állampolgárság megadása — nem faragtak a német szellem legragyogóbb inkorporációjából, Thomas Mannból, a németből csehszlovákot.

De valami nagy dolog történt vele mégis: menedéket kapott a hontalan vándor. Olyan nagy dolog, ami Thomas Mannal történt, hogy egész lénye valami változáson ment keresztül. Akik budapesti felolvasását hallgatták, vagy személyesen találkoztak vele, csodálkozva látták, hogy Thomas Mann kedve jobb, hangulata derűsebb, megnyilatkozási formái élénkebbek, színesebbek, mint amikor legutoljára ittjárt. Akkor még rossz felolvasó volt, monoton hangon, szürkén adott előtanáros lénye unalmat árasztott. Most szinte eljátszotta, mimikáival és gesztusokkal, változó hangszínekkel készülő novelláját: a legjobb színész megirigyelhette volna. Most kiűtközött az az „eine Art von Bajazzo-Begabung“, amellyel a „Bajazzo“ című ifjúkori novellájában művészi hajlamait jellemezte. Valami hamiskás jókedv buggyant ki belőle minduntalan, a „Herr Professor“ ugy viselkedett, mint egy montparnassei bohém. Min dig is jelentkezett Thomas Mannban lényének kettősége: a lübecki patriciusfiu harca a művészettel, polgári lelkének küzdelme a zsenialitás rendtelenségével, a rendes német kereskedő-apa vére az álmodozó, exotikus származású kreol-anya vérével. Most mintha a kreol-anya könnyedsége töltené el lényét. És mindez azért, mert Prosecc kisközségben a

történelmi Csehország legkeletibb határán, közel Morvaországhoz él egy Fleischmann Rudolf nevű jóságos, emberszerető, művelt és megértő polgár. Mert Thomas Mann nem tagadja, hogy jókedvének, derűjének, optimizmusának forrása most nem a nagy bibliai regénysorozat sikere, hanem az a zöldes fedelű kis füzet amit ott hordoz kabátja zsebében. Ez a füzet bizonyítja, hogy Thomas Mann, író, született 1875 június 6-án, Lübeckben, nős, evangélikus hitvallású, kinek termete magas, arca hosszukás, haja sötét, magasrafüstölt, őszes, angol bajusza szintén őszülő, szemei kékek, — csehszlovák állampolgár. Az utlevél!

Érkezése napján reggel, azon mosdatlanul és beretvátlanul ott ült Hatvany Lajos szalonjában és sorra fogadta az interjúelő hírlapírókat. A jó tanár exaktségével felel minden kérdésre, zavar nélkül, folyamatosan, mindig formulázva, nyomtatásra kész mondatokban. Mellette a felesége. Kedves, határozott német asszony, aki tud szigorúan nézni és melegen mosolyogni aszerint, hogy milyen témakörben forog a beszélgetés, aszerint, hogy nacionalizmusról vagy humanizmusról van szó. Harminchétféle éve van így mellette a felesége és pontos emlékeik szerint ennyi idő alatt mindössze három napig voltak egymás nélkül. Négy gyermeket szült az asszony, kettő, Erika és Klaus most Amerikában van felolvasókoruton, a két kisebb velük él Spajiban és zenét pályára készül. A sok kikérdés és az éjszakai utazás dacára mindketten mosolyognak. Nemcsak azért, mert megígérem, hogy nem csinálók interjút, csak a régi ismeretséget újítom fel. Amit Thomas Mannól, az írótól és embertől kérdezni lehet, arra már felelt és fölvetn felel műveiben. Most egy kérdés tolt fel sürgetően és kíváncsian: mitől ilyen jókedvű, ilyen friss?

— Képzeld, utlevelem van! Milyen simán ment minden. Adtak vizumot, az utlevélvizsgálók szalutáltak, senki nem nézett rám rossz szemmel. Gott segne Herrn Fleischmann in Prosecc!

II.

Itt hallom először a prosecci Fleischmann nevét. De amint beszélgetünk a „papír“, az okmány-, az utlevél nélküli állapot szörnyűségéről, amin ugylátszik a népszövevény sem tud segíteni, a *quod non est in actis, non est in mundo* kegyetlenségéről, amely élettragédiákon bizonyítja, hogy ami vagy aki nincs az aktákban, az nincs is a világban, dícsfényben bontakozik ki a prosecci Fleischmann alakja. Neki nem volt apparátusa, mint az emigránsok ügyeinek intézésére kirendelt népszövevényi főmegbízottinak Genfben, nem volt se hatalma, se befolyása, még pénze se nagyon, mert hiszen mindössze egy kis zsebkendő készítő üzeme van Prosecc községben, ahol összesen ezerkétszáz ember lakik, és ahol falusi tulzással „gyár“-nak nevezik Fleischmann ur műhelyét. A prosecci Fleischmann fonatja és szövete a lent a prosecci parasztokkal, aztán a lenvászonból zsebkendőket készít. Nem lehet ebben az üzletben meggazdagodni: három ilyen gyár van csak Proseccben, nem szólva az egész vidékről, ahol mindenütt lenvásznat készítenek és dolgoznak fel. Ma már Fleischmann ur közeljár a hatvanhoz, gyermekei vannak, akik kiröppültek a nagyvilágba, egyik sem akarta átvenni a prosecci gyárat.

Igy maradt Fleischmann Rudolf Proseccben, feleségével és — könyveivel. Ha megvonja élete mérlegét, a prosecci Fleischmann mindig úgy találja, hogy sohasem a gyárat tekintette élete fundamentumának, hanem a könyveit. Persze nagy kincse az asszony és a gyerekek, a családi boldogság, de ez is attól lett egyre biztosabb és melegebb, hogy sokat olvashatóit. A prosecci Fleischmann — egy kis faluban, ahol korán esteledik és hosszúak az esték — a legjobb társaságban él mindíg. A német klasszikusok, különösen Goethe, aztán az új klasszikusok, elsősorban Thomas Mann el-

töltötték lelkét érzésekkel és fejét gondolatokkal. Velük társalgott a végtelen esteiken és az ünnepnapokon, amikor leállt a gyár, minden szabad órában. Néha azon kapta rajta magát, hogy abbahagyta a könyvelést, vagy számlázást és a nyitott szaldakontóra rátette a könyvet, mert nem győzte kivárni, amíg este elolvashatja a folytatást. Különösen a Buddenbrooks-szal volt így. A polgári család felbomlásának ez a nagy eposza közelről érintette a prosecci Fleischmann lelkét. Nagy és gazdag kereskedőcsalád volt valamikor a Fleischmann-család is Chrudimban, a közeli városkában. A főtérre még ott áll ma is az egykori Fleischmann ház, ahol több generáción át éltek a rőbusztus, ügyes, a kereskedői tradíciókat ápoló Fleischmannok. Amíg egyszer csak megszakadt ez a folyamat: az egyik Fleischmann fiu zenére adta a fejét, a másik a prágai irodalmi kávéházakban érezte magát jobban, mint a chrudimi boltban, míg aztán eluszott a vagyona, a chrudimi ház is idegen kézre került és az egyik Fleischmann, akiben visszaütött a régi kereskedő-ösök vére, letelepedett Proseccben és megcsinálta ezt a kis gyárat. A prosecci Fleischmann Rudolf, ez a mostani, az ösök között inkább a művészekhez vonzódt.

Oh, hogy megértette ő Buddenbrooks Christiant, az enervált fiut, a „clown“-t, aki már csak az élet megfigyeléséhez értett, de szerette Thomas Buddenbrookst is, a másik fiut, a tisztességes polgért, aki megpróbálja a Buddenbrooks ház tragédiáját feltartóztatni, de alulmarad az új emberekkel, a feltörőkkel, a keményekkel való küzdelemben, amíg egy „nevetséges betegség“, a fogfájás meg nem öli; végetvetve a Buddenbrooksok összes problémájának. Valahogy azt érezte Fleischmann Rudolf, hogy mindaként figurában önmagát írta meg Thomas Mann; a kettő együtt

„PÁRISI“ TÉLI VÁSÁR

50.000 kiló
FOZELEKONZERV
„GYÜMÖLCSÍZ“

1 kiló Szilva-almal a. b. 24 f. 38
1 kiló Szilva a. b. 24 f. 43
1/2 kiló Barack a. b. 20 f. 48
1/2 kg Málna a. b. 20 f. 43
1/2 kg Ribizke a. b. 20 f. 43
1/2 kiló Birs-kompót a. b. 24 f. 23
1 liter Vajhab a. b. 24 f. 13
1/2 lit. Paradicsom a. b. 12 f. 12
1 lit. Ec. uborka a. b. 24 f. 33

25.000 doboz
zöldborsó-konzerv

1/2 kiló doboz **28** fillér

40.000 kiló
KÜLÖNFÉLE
TÉLI ALMA

1 kiló Kenézli 38. 28
1 kiló Sikolai 40. 28
1 kiló Sívári 48. 38
1 kiló Törökbalint 68. 48
1 kiló Piros pogósa 68. 48
1 kiló Baumann ranette 78. 58
1 kiló Jonathan 78. 58

10.000 darab
ÓRIÁSI
FÜSZERDOBOZ

Erős kartonlemezű, 21 cm magas, csinos kék hollandi mintával, 66 porcelán, kockacukor, 00g liszt, busadara, árpakása, rizs, borsó, lencse, fehérbab, tarkabab, vagy tarhonya felirással

1 doboz **18** fillér

1 kiló malátakávé **28** fillér

1/2 kiló Csokoládé **1.05**

Alumínium hőpalack

Alumínium burkolattal, meleg és hideget künöngén tartó. 1/2 lit. tartalommal

1.68

Túra kerékpár

Vont motorcsővű, fémszerek fiaman nikkelozva, ékes lánc-kerékkel, Cyklop szabalon futó kontragrával, pumpával és szárazmókkal felszerelve

69.80

Bevásárló kosár

Karos kosár, erős vezetékes, vegyes nagyságban

68 fillér

1 lit. Asztali fehér bor **29** fillér (háveg betét 28 fillér)

Estélyi kezításka

fekete műselyem marokból, strass-disszel, tűkörrel és erszénnyel, elegáns béléssel

2.90

Kitűző virág

Különféle színű műselyem bárszönyvből, gyönyörű kivitelű kettős virág

88 fillér

„Juno“ izzólámpa

1000 óra ésemi, 3 havi garanciával 10-25 Wattig adóval együtt

86 fillér

Éttányér

fayencéből, színes mintájú, égetett festéssel, 23 cm átmérőjű, kis hibával

25 fillér

Szőrme-muff

Toldós szőrméből, villámszárral, bélelve, különféle színben

2.20

Női zsebkendő

fehér chiffonból, színes pamutszállal, 23 cm nagyságban

08 fillér

Kiöntőveder

horganyzott lemezű, 8 liter tartalommal, fogóval

86 fillér

Paplan

műselyemből, bordó és kék színben, meleg töltéssel

6.80

Óriási töltőíron

20 cm hosszú, bármilyen ceruzadoboz részére mint íron hosszabbított használatjuk

18 fillér

Csoda-árak:

Beszűrtbaba hosszú szőke loknyval, gyönyörű ruha, kalappal együtt összesen **198**

1 Gyermek játszórúha különféle facon, flanelből **198**

1 Női pullover, divatos, hosszú ujjal **193**

1 Női reform v. tánonadrág, 1-a sarmás, kis hibával **148**

1 pár Női bőrkésztyű, gypjubéléssel, barna színben, csattos **298**

1 doboz fogvájó, 50 db szalvétta **23** fillér

1 pat. szőrzővel összesen **23** fillér

Csoda-árak:

1 pár Férfi zokni, térdigérő, gummis, gypjuból **0.88**

1 Férfi kalap, gypju, szépséghibával **2.98**

1 Férfi nyakkendő, magánkötő, divatos **0.39**

1 Teásószeze aljával, mintás kódény **0.40**

1 Borospohár, szőlős csiszolt mintával **0.16**

1 deka Berlinerfonal **0.18**

1 Hímző mouliné **0.05**

1 Antonia rudherotvaszappan tokban és **18** fillér

1 szőrződoboz mentholfogpor összesen **18** fillér

PÁRISI NAGY ÁRUHÁZ

VIDÉKI RENDELÉSEKET AZONNAL TELJESITÜNK

adja az „eltévedt polgárt“ akinek magát később önvalomásaiban nevezi. Lelke mélyén kicsit eltévedt polgárnak tekinti önmagát is a prosecci Fleischmann, hiszen megosztja életét az üzlet és a könyvek között, ahelyett, hogy csak azzal törődne, mint lehet a Fleischmann ház régi fényét Chrudimban újra helyreállítani.

Lelki kapcsolata Thomas Mannal szinte tragikus ponthoz ér, amikor azt olvassa, hogy a költő elhagyta hazáját, Fleischmann nem politizál. De egyszer csak híre jön, hogy Thomas Mannt nem engedték partraszállni

Amerikában, mert nincs több szabályos német utlevele, nem védi semmiféle állam, nem polgára semmilyen országnak. Izgalommal olvassa a jelentéseket a kiszállás nehézségeiről, amelyek megakasztották a hajó kikötését és bár megkönnyebbül amikor hallja, hogy Roosevelt személyesen adott partraszállási engedélyt. sőt vendégül hívta Washingtonba Thomas Mannt, mégis felmerül benne a kérdés, miért nem ad Roosevelt mindjárt amerikai utlevelet Thomas Mannnak, miért nem avatja az Egyesült Államok polgárává? Hiszen annyi emigráns talált menedéket Ameri-